بەکورتی4: گەمژەیی، دەردێکی کوشندەی ئێستامانە.. ئازاد حەمە

ئەم چەند دێڕە بۆ گوتنە سەبارەت بە چەمکە جۆراوجۆرەکانی گەمژەیی Stupidity، زۆرجاریش وشەی گەمژە لەگەڵ وشەی تردا تێکەڵدەکرێت (گێل، گەوج، دەبەنگ، خۆگەمژەکردن). بەگشتی ئەوەی سەرنجیخراو□ تەسەر بەدواداچوون و پەیگیرییە، بۆئەو شتەی بۆ توێژەران لەبواری گەمژەناسیدا بووەتە پرسیار، کە ئایا گەمژەیی دۆخێکی بەردەوامی زگماکییە، کەمئەندامییە یان حاڵەتێکی کاتییە؟ گەر گەمژەیی ناساغییە، چ جۆرێکە لە ناساغیی؟ دەمارییە یان دەروونییە، یاخود…؟ چۆن رەفتاری گەمژە بناسینەوە؟ ڕوون نییە گەمژەیی لەگەڵ تەوژمی ژیرمەندیی “کۆمەڵگەی زایاریی” (زیرەکی دەستکرد) چیبەسەردێت؟ بلیمەت دەکاتە دژە جەمسەری گەمژەیی؟ گەمژەیی کەمیی یان نەبوونی ژیریی وتێگەیشتنە، نەبوونی ئاوەز و هەستە؟ گەمژە دەتوانێت فەلسەفییانە بیربکاتەوە؟

گەمژە Stupid کێێە؟ تاکێکی کۆمەڵگەیە، مر□قایەتیش بەدەرنییە لە دیاردەی گەمژەیی. گەمژە کەسێکی ناهۆشیارە، بێهەستە، کێشەی زیرەکیی هەیە، توانای تێگەیشتنی خراپە و دەشێت ئەم گەمژەییەی زگماکیی بێت. کەواتە گەمژە کردار و وتنی دوورە لە ئاوەزەوە، لەبەرئەوە توانای ئارگیومێنتهێنانەوەی نییە بۆ کردارە نا بەجێکانی و دەرکیش بەوە ناکات سودی بۆ ئەویتری نییە و سودی خۆشی لام□ بەست نییە. گەمژە توانای خۆکۆنتڕۆڵکردن و خۆکۆکردنەوەی نییە، زێدەڕۆییدەکات لە رەفتارەکانی و کێشەی سەرنجدانیشی هەیە.

لەناو گەمژەیدا تاریکیی□ک هەیە و ناسنەمەی گەمژە تەمومژاوییە، ئاسمانی سەری گەمژە هەورە، بێ خۆرە. ئەوەی گەمژە گۆیدەکات بێمانا و ناڕوونە. کردار و گوتنی زمانەوانیی گەمژە، کە پڕکەند و کۆسپە هەڵقوڵاوی تێنەگەیشتن و نەزانیینە و کوانووی هیچ دید و تێڕوانینێکیش نییە. لەمس□ نگەیەوە دەڵێێن: گەمژە بێتوانایە لە دەرکپێکردن و بەکاربردنی زمان. هەربۆیە کێشەی گوزارەکردنی هەیە و توانای دەرئەنجامدان و گومانیشی نییە. زۆربەمان زۆرجار بەزییمان بە گەمژەکان دێتەوە، چونکە دڵنیایین، ئەوەی دەیکەن و دەیڵێن بێئاگایانە ئەنجامدراوە. دەشزانیین گوتنی گەمژە ناواخن بێهەست و بێسۆزە. گەر وا بێت گەمژەکان رەفتاری ناڕەوشتی ئەنجامنادەن.

بەمجۆرە بەمان نییە بە گەمژە بەڕێین بەڕێوەشت. سەرئەنجام، کەشەی ذهنی لە گەمژە نابەتەوە، ئەمەش وادەکات نە زانین تێبگات و نە زانین بخوڵقێنێت.
سەبارەت بەوەی، کە گەمژە نەخەشە و دەبێت چارەسەربکرێت، ئاماژە بەوەدەکەین، کە بەپێی توێژینەوە زانکۆییەکان بێت" بەکتریایەک لە مێشکی گەمژەدا بوونی هەیە، کە زانایانی بواری دەمارناسیی Neurology بە"ڤایرۆسی گەمژەیی" ناویانناوە، کە هەمان ڤایرۆس لە ئاژەڵانیشدا دەزراوەتەوە". ئەوەش، کە دەمارناسی سەبارەت بە گەمژەیی دەیڵێت دەروونناسانیشی هەڵداوەتە ژێرکەفی خۆیەوە.
بەپێی ئەوە بێت باسکرا، کەسی گەمژە هەندێ کەشەی هزریی هەیە کەشەی جەستەیی نییە. هەندێک لە توێژینەوەکانیش بەئەوە دەچن، کە گەمژە کەشەی دەروونی نییە. بەڵام ئاستی تێگەیشتن و هۆشەنگیەکەی لە ئاستی خوارەوەی نۆرماڵە. ئەمەو لەکۆیینەوە لە چەمکی گەمژەیی Stupidness بەرەو بەچونگەلێکمان دەبات ، کە پەچەپێشینی گەمژەیی بەهەندێک چارەسەرە بە بازدان بەسەر تێگەیشتن، کە بەرپرسیارییە. ئەمە بەزۆری دەچێتەخانەی خۆگەمژەکردنەوە.
گەمژە نە ئەرکی هەیە نە هەڵوەستەوەردەگرێت، لەناو پەیوەندییە کۆمەڵایەتییەکانیشدا وادەردەکەوێت رەفتار ناهاوسەنگ و نالەهاتووە لە پرسیارکردن و وەڵامدانەوە، شیکاریی و ڕەخنەکردن. کەوابێت، گەلێان بەدوای دانایی گەمژەکان هیچ ناخاتەسەر خەرمانەی خودی داناییەوە. بەڵام هەندێک لە توێژەران بە ئەوەدەچن کە گەمژەیی و نەزانی هەمان شت نیین. وەڵامئایئەوە، ئەو توێژینەوانەش، کە پەداگیرییدەکەن لەسەر ئەوەی گەمژە کەشەی پەروەردەیی هەیە بە ئەوەدەچن، کە گەمژەکان شایانی هاوکارین. تا پەروەردەش بەتەخوارەوە گەمژەیی چارەدەکات.
توێژەری ئیتاڵی کارلۆ ماریۆ چیپۆلە Carlo Maria cipolla لە توێژینەوەیەکدا بەناوی""یاسا بنەڕەتییەکانی گەمژەیی مرۆڤ"" ئەوەی بە چاکیپێکاوە، کە مرۆڤی گەمژە ئەو کەسەیە، کە "زیان بە کەسێکی تر یان کۆمەڵێک کەسی تر دەگەیەنێت بەبێئەوەی لە هەمان کاتدا درک بە هیچ سوودێک بکات بە خودیخۆی یان تەنانەت زیان بەخۆشی ناگەیەنێت. ناوبراو لەوەش ئاگادارماندەکاتەوە، کە "ئەو کەسانەی گەمژە نین هەمیشە ئەو زیانانە، کە گەمژەکان تووشی دەبن بە کەم دەزانن".
سەربارئەوە، دەبینین، ئەنیشاین هۆشداریدەدات، کە "هەر گەمژەیەکی زیرەک دەتوانێت شتەکان گەورەتر و ئاڵۆزتر و توندوتیژتر بکات. ئەمەش پێویستی بەبڕێک لە دانایی و بوێرییەکی زۆر هەیە، بۆ ئەوەی پێچەوانەکەی بکرێت." ئەو گەمژە زیرەکە دەکرێت زانایەک بێت لە ئەزموونگەیەکی زانستییدا. بەڵێ هەر ئەنیشتاین بەوەدەگات،

کە""تەنها دوو شت بێکۆتایە، گەردوون و گەمژەیی مر□ق. س□بارەت بە گەردوون هێشتا پێێوایە ب□ تەواوەتی دڵنیا نیم، کە بێکۆتایە."
بۆ کۆتا دیتنمان لەم بارەیەوە گوتنێکی بیرمەندی فەڕەنسیی دولۆز، بەه□ن□دوەردەگرین: "فەلسەفە پێویستە دژ بە گەمژەیی بجەنگێت". ئەڵبەتە ناشێت سەرجەم مێژووی گەمژەیی مر□ق ل□چەند دێڕێکدا پوختبکرێتەوە، بەڵام ئەوەی زێدە مەبەستە لێرەدا بگوترێت، ئەوەیەکە بەپێی هەندێک توێژینەوەی زانستیی گەمژەیی نابێت وەک پێچەوانەی زیرەکی هەژماربکرێت. ئەمەش بەهۆکاریئەوەی ئاوەزگەرایی سنوورداری□، ب□یە لە کەسانی ژیریشەوە دەبێت چاوەرێی کردار و ئاخاوتنی نالۆژیکیی و بێئاوەزبیین.□اق□ی گەمژەیی لە کۆمەلگەی نوێی کوردی هاوکارماندەبێت لە دیاردە ناساغ و کردارە بێئاکارییەکانی تاکەکان تێبگەین. مەترسییە گەورەکەش ئەوکاتە دەستپێدەکات،کە دەسەڵاتی سیاسیی دروستکردنی گەمژەیی بۆ گرنگە. ل□ ب□ر□ئ□وە زۆر کەیل و خەمبارم بەوەی،گەمژاندن ،کە دەردێکی کوشندەی ئێستامانە، ئامانجێکی سیاسیی لەپشتیەوەیە.

ئازاد حەمە
پرۆفیسۆر لە فەلسەفە لە زانکۆی سلێمانی

کاتێ کۆمەڵگا ئەبێتە نەخۆشخانە.. نەوزاد بەندی

ئەگەر بڕوانینە شارەکانی کوردستان، خەریکە هەمووی بازاڕ و شەقامەکانی ، ئەبن بە شاری پزیشکی و باڵەخانەی پزیشکیی و کلینیک و دەرمانخانە و تاقیگای شیکاریی خوێن و تیشک و سۆنار ..ئەمە بێجگە لە دەیان هەزار برین پێچ و یاریدەدەری پزیشکیی کە کلینیکی لاکۆڵانیان ه□ی□ و ..هێندەی ئەو ژمارەیەیش، کلینیکی گیایی و میللیی پەیدا بوون. بازرگانیی دەرمانی شێرپەنجە و دەرمانە گرانەکان له لایەن خێزانە حوکمڕانەکانەوە قۆرخکراون چونکە ملیارەها دۆلار قازانجی لێ ڕادەکێشن.
بێگومان ئەم زیادبوونە خەیاڵییەی بیمارستانە هەمە جۆرەکان، بەڵگەی ئەوەیە زۆربەی کۆمەڵگا نەخۆشن، بە جۆرێک چارەسەرکردن بووە

بۆ باشترین بازرگانیی .

ئەپرسین بۆچی زۆرینەی کۆمەڵگا نەخۆش کەوتوون؟

بۆریس باسترناک، کە ڕۆمانوسێکی ڕوسیە و خاوەنی خەڵاتی نۆبێلە لە ئەدەبیاتدا، هەرچەندە لە سەردەمی شەڕی ساردی ڕوسیا و ئەمەریکادا ئەو خەڵاتەی پێ بەخشرا، ناچار بوو خەڵاتەکە ڕەت بکاتەوە ..

باسترناک ئەڵێ : کاتێ ناچارکرایت بە پێچەوانەی خواستەکانی خۆتەوە هەڵوێست بکەیت، لاشەت نەخۆش ئەکەوێ، کاتێ دەتەنگیت و ناچارت ئەکەن پێبکەنیت، ڕقت لە کەسێکە و ناچارت دەکەن دەستی ئاشنایەتیی و تەوقەکردنیان بۆ درێژ بکەیت، ئا لەو کاتەدا لاشەت نەخۆش ئەکەوێت.

ئەگەر ئەم گریمانەیەی باسترناک بە هەند وەربگرین، ئەگەینە ئەو ڕاستییەی هۆکاری نەخۆش کەوتنی بەکۆمەڵەی میللەتەکەمان، بۆ ئەو شەڕە دەروونییە بگەڕێنینەوە کە دژی خەڵکەکە بەرپاکراوە، کاتێ ئەو خەڵکە ڕقی لە دەسەڵات و تەنانەت نیشتمانیش ئەبێتەوە، کەچی ناچار کراوە چەپڵەی بۆ بکوتێت و لە یاسا قەرەقۆشییەکانی ئەو دەسەڵاتەدا بیگوزەرێنێ و مل بە سەرانە و تاڵانییەکانی بدات، بە تاوانە حاشاهەڵنەگرەکانی قایل بێ، بە زۆری زۆرداریی لەو نیشتمانە وێرانکراوە دزراوەدا بژی، ئەم دۆخە قورسە دەروونییە، کارێ دەکات کۆمەڵگا تێکڕا نەخۆش بکەون، مناڵەکانی پێش گەنجەکانی، گەنجەکانی پێش پیر و پەککەوتەکانی. نیشتمانێک بووە بە زیندان، تەنانەت بیریارێک دەڵێ : تەنها پێڵاوەکانم بەم خاکەوەی بەستوومەتەوە ..

ئەگەر سنوورەکان ئاوەڵا بکەن، خەڵکەکە بە کۆڕەو بەجێی ئەهێڵن ، تەنها چەند بنەماڵەیەکی حوکمڕان و مردووی گۆڕستانەکان لە نیشتماندا ئەمێننەوە. بڕوانە، زۆرینەی نوسەر و بیریار و زانا و داناکانمان له تاراوگەدا ئەژین.

باسترناک بە کورتی باس لە کەسانێک ئەکات لە ناخەوە کۆیلە کراون و ناچار کراون بە پێچەوانەی خواست و خەون و هیواکانیانەوە بژین، ئەم ژیانە پێچەوانەیە وا دەکات تێکڕایان لاشەیان تێک بشکێ و نەخۆش بکەون .

کاتێ دەسەڵات، داهاتی وڵات بۆ خۆی ئەبات و ناچاریشت ئەکات چەپڵەی بۆ لێ بدەیت و لە خۆشییەکانیدا ئاهەنگ بگێڕیت و له ناخۆشییەکانیدا قوڕ بپێویت، وات لێ دەکات، خیانەتەکانی به دەسکەوت و بەرخۆدان بە ئەژمار بکەیت، کۆمەڵکوژییەکانی بە خەباتی دژه تیرۆر بە تۆمار بکەیت و دزینی داهاتی نیشتمانی بە فەرمانڕەوایی و حەقدەستی پێشمەرگایەتییەکەی بۆ لێک بدەیتەوە، لەوێدا ئیتر تۆ ئەبیتە مۆڵگەی نەخۆشییە جەستییەکان، خەست بوونەوەی خوێن و ڕاوەستانی دڵ و مێشک و نەخۆشیی بڕبڕەکانی پشت و جومگەکان و تێکچوونی هەرس و شێرپەنجەکان و هەناسه توندیی و

تێکچوونی کارەبایی دڵ و نەخۆشییەکانی قوڕگ و گوێچکە و چاو و ئەکزیما و نەزۆکیی و تێکچوونی هۆرمۆنەکان و پیربوونی پێشوەخت و …. هتد.

کاتێ مامۆستای مزگەوتەکانمان داوای پارەت لێ ئەکا بۆ دابینکردنی پێداویستییەکانی مزگەوت، جا داوات لێ ئەکا دۆعا بکەیت بۆ دابینکردنی پێداویستییەکانی خۆت لەلایەن خواوە !

دروستکردنی مزگەوت ئەکاتە ئەرکی سەرشانی خەڵک ، بەڵام پەیداکردنی گوزەرانی خەڵک، واز لێ دێنێ و ئەیداتە دەست دۆعا و نزا، لەدانی منداڵ ئەکاتە ئەرک لەسەر باوکان و دایکان، بەڵام لەدانی داگیرکەران و مافیاکان ئەداتە دەست خوا و ئەڵێ دۆعایان لێبکەن!

لەبەر ئەوە ڕۆژ بە ڕۆژ مزگەوتەکانمان گەورەتر و پێشکەوتووتر و گرانبەهاتر ئەبن لە بەرامبەردا ئەوانەی دێنە مزگەوت، ڕەش وڕووتتر و برسی تر و نەخۆشتر ئەبن، وای لێهاتووە نیوەی نوێژکەران لەسەر کورسی نوێژ ئەکەن، بە جۆرێک پەیوەندییەکی پیچەوانە هەیە لەنێوان جوانیی باڵەخانەکانی مزگەوت و هەژاریی و شڕ و ووڕیی و نەخۆشیی خەڵکەکەدا ، هەتا مزگەوتەکان شاهانەتر بن، خەڵکەکەی خواناسیان تێدا ئەکەن، برسی و گەداتر و نەخۆشتر ئەبن، وای لێهاتووە خەڵک پاره دادەنێن بۆ جوانکردنی مزگەوت لە هەمان کات داوا لە ئیمام ئەکەن دۆعایان بۆ بکەن هەتا له نەخۆشییەکانیان چاک ببنەوە !، چونکە نەخۆشییەکانییان دەروونییە و پەڕیوەتەوە بۆ هەموو ئەندامەکانی لەشیان و چارەسەری نییە.

لێرە و لەوێ، هەندێ بیریار و سەرکردەی موسوڵمان درکیان بەو کارەساتە مرۆیی وئایینییە کردووە، بۆیە دەڵێن عومەری کوڕی خەتاب فەرموویەتی : جوانکاریی مزگەوتەکان زیادەڕۆوییە و لە ئایینی ئیسلامدا شتێک نییە به ناوی جوانکاریی و ڕازاندنەوە و دەستبڵاویی له دروستکردنی مزگەوتەکاندا .

هەروەها ئیمامێکی موسوڵمانان ، کورتترین ووتاری هەینیی پێشکەش دەکات، تەنها دێڕێکە ، ئەڵێت: (پاروویەک بخەیتە دەمی هەژارێک باشترە لە دروستکردنی هەزار مزگەوت)

واتا هەتا دابینکردنی پێداویستیی و چاککردنی کەم و کوڕیی ماڵەکان وەستابن، حەرامە دەست ببرێت بۆ ڕازاندنەوە و جوانکردن و دووبارە دروستکردنەوەی مزگەوتەکان، کارەساتە ئەگەر لە ماڵەکاندا مرۆڤەکان و مناڵەکانیان شەو تا بەیانی لەسەرماندا ولە برساندا هەڵلەرزن و بتلێنەوە وگینگڵ بخۆن، لە کاتێکدا مزگەوتەکانیش لەو شەوانەدا کش و مات و چۆڵ و هۆڵ، بە ملیۆنەها دۆلاریان تێدا خەرج کرابێ، سوریا و بەرد و توحفەی گرانبەهایان پێدا شۆڕ بووبێتەوە، ئەمە لە کاتێکدا هۆکاری هاتنی ئایینەکان و بنیاتنانی پەرستگاکان

خۆشحاڵکردن و خۆشگوزەرانیی و ئاسوودەیی مرۆڤەکان بووە، نەک کتێبە ئاینی و پەرستگاکان له زێڕ و زیو بگیرێن، لەو لایشەوە مروڤەکان هەژار و ڕوت و ڕەجاڵ و برسی و نەخۆش بن.

پێغەمبەری خوا درووودی خوای لەسەر بێ، لە مزگەوتێکا کە بە پوشی خورما دروستکرابوو، هەموو جیهانی بە دادپەروەرییەکەی داپۆشی وملیارەها مرۆڤی لە کۆیلایەتی کۆیلە ڕزگار کرد بۆ بەندایەتیی خوای گەورە.

شاچارڵسی بەریتانیا ئەڵێت : ئێمە لە موسوڵمانەکانی ئیسپانیاوە فێری مافی ژن و ئەرکی ژن و زانستەکان بووین، کاتێ لەلای ئەوان چوارھەزار کتێبخانە هەبوو، لە هەموو ئەوروپادا ئەوەندە کتێبخانە نەبوو، لەوانەوە دەرمان و نەخۆشخانە و زانستەکان گەیشتە ئێمە ..

مایکل هارت، موحەمەد درووودی خوای لەسەر بێ، ئەکاتە کاریگەرترین پیاو لە مێژووی مرۆڤایەتیدا لە ناو 100 لە کاریگەرترین پیاوی مێژووی مرۆڤایەتیدا، لە کتێبەکەیدا بەناوی 100کەسە نەمرەکە.

ئایا کاتی ئەوە نەهاتووە لە خۆمان بپرسین ئەم ئاینە بەرزەمان بۆچی ئاوا تێکشاندووە و کەمئەندام و شێواندووە؟

ئایا کاتی ئەوە نەهاتووە ئەم ئایینە بێ بەرھەمە ماندووە نەخۆشە بێ غیرەتە کۆیلە و دەستەمۆ و بێدەسەڵاتە، بگۆڕین بەو ئاینە زانا و دانا و بەرھەمهێن و ڕزگارکەر و مژدە بەخش و دادپەروەرەی کە شا چاڕڵس و مایکل هارد و ڕۆجێ گارودی و ئیحسان تەبەری و جەنڕاڵ کۆستۆ سەری ڕێزی بۆ دادەنەوێنن ؟ کە مرۆڤەکان لە کۆیلایەتیی و بێ هیوایی و .. نەخۆشکەوتنی به کۆمەڵ ڕزگار ئەکات ؟

چیرۆک\ بریسکە.. یونس تانج

بۆ خوێندنەوەی ئەم چیرۆکە کلیکی ئێر□ بکەن..

YunisTanjDownload

تڕەکەڵەک یان تڕەگەڕەک.. کورتە چیرۆک: نەوزاد بەندی

ئەوانەی ڕیشیان سپی بوو ئەیانووت پێش سەد ساڵ هاتوونەتە ئەم گەڕەکەوە .. ڕیش ماش و برنجێکان ئەیانووت حەفتا ساڵ و قنچکێک نییە .. ئەوانەی ڕیش و سمێڵیان پاک ئەتاشی، ئەیانووت زۆر نییە هاتوون، ڕەنگە هەر سی چل ساڵێک بێ، بەڵام هەموویان کۆک بوون لەسەر ئەوەی لەگەڵ نیشتەجێ بوونیان لە گەڕەکەکەدا هەندێ دیاردەی سەیر ڕووی دا، وەک دیارنەمانی دەڕنەفیز و گسک و بەفرماڵ و کەو ..لە جەڕەسدانی دراوسێکان لە نیوەی شەودا ..شکاندنی پەنجەره .. تەکاندنی دارتوو ..دیارنەمانی گڵۆپی بەردەرگا ..

ئەڵێن کەس نەیدەزانی ژمارەی خێزانەکەیان چەند بوو، ژمارەی ژنەکانیشی نادیار بوون، بەڵام خۆی کۆتەرە زەلامێک بوو پێیان ئەوت پارچەئاغا هەندێ جار به نادر ئاغایش بانگ ئەکرا. مامۆستای مزگەوت ئەڵێ سەرەتا کە هاتنە گەڕەکەوە کرێچی بوون، بە زستان تاک شەڕواڵیان لە پێدابوو، لە دوای ڕەشەمێوە ئەیانکرد بە دەرپێی سەر خەرمان،ئاردی بەڕوویان ئەخوارد.

موختاری گەڕەک ئەیوت نەموێراوە پێیان بڵێم چەند کەسن، چونکە هەندێکیان چەقۆی ئەبو ئەڵقەی ئەڵمانییان لە گیرفاندا بوو، ئەو چەقۆیانەی وێنەی بەرازێکی بچکۆلەیان لەسەر هەڵکەنرا بوو، لەگەڵ سێ ئەستێرەی بە یەکترەوە نوساو، سەقای مزگەوتەکە ئەیووت نیگاری بەراز نەبوو، گامێشێکی نەخۆش بوو.

موختاری گەڕەک زۆر هەرزەکار بوو، هێشتا سمێڵی بۆر نەکردبوو، پیرەکان ئەیانووت هێشتا سمێڵی گوگرە نەبووە، نازانم ئەو هەموو زانیارییەی لە کوێوە کۆ کردبۆوە ؟ ئەیووت نەخێر، گامێش نییە و بەرازە چونکە سێبەری شفرەکانی دیارە و ملی ڕەقە ولار بۆتەوە بۆ سەر زەوی، مەیتەری گەڕەک ئەیووت بێجگە لە چەقۆ، دەمانچەی تۆپڵیشیان هەبوو، پوور خەجیج گۆڕی پڕ لە نوور بێ بە چاوی خۆی بینیبووی کە دەمانچەیەکی تۆپڵییان لە پۆلیسێکی هات و چۆ فڕاندبوو، کاتێکیش ڕای کردبوو بە دوایانا، کوشتبوویان .

موختار بە تووڕەییەوە پێی وتبوو، تۆ پیر بوویت و خڵەفاویت، کەس قسەت لێوەرناگرێ، کوا پۆلیسی هات و چۆ لەو سەردەمەدا هەبوو ؟ لەو سەردەمەدا شار ئوتومبیلی تیا نەبوو، ئیتر پۆلیسی هات و چۆی چی؟ تەنها پۆلیسی بەردەم فەرمانگەی دەفتەر نفوس هەبوو، جلێکی وەک لبادیان لەبەردابوو، سدارەی لبادیان لەسەردابوو، بۆنی گۆرەوییان

لێ ئەهات، پێیشیان ئەووتن حەیتە نەک پۆلیس. خەڵکەکە سەریان سوڕمابوو لەوەی ئەم موختارە کە هێشتا سمێڵی گوگرە نەبووە، ئەم هەموو زانیارییە مێژووییەی لە کوێوە هێناوە ؟ هەبوو ئەیووت کوڕی نا شەرعیی نادرئاغایە،هەندێکیشیان ئەیانووت کوڕەکانی پارچە ئاغا دەستکاری شوێنێکیان کردووە به جورێک ناوێرێ بە موو له قسەیان دەربچێ، پیرەکان پێیان ئەووت ئینگڵیز، ئەیانووت باوکی جەردەیەکی عەجایب بووە، تەنانەت ئەسپی له عوسمانێکان دزیوە.

ئەیانووت دوای چەند مانگێک، خانووەکەیان کڕیوە و دوای ساڵێک دوو خانووی تریشیان لە هەمان گەڕەک کڕیوە. مامۆستای ئەلف و بێی نوێ، باڵا بەرزێ بوو بە دەست نەخۆشی سیلەوە گیری خواردبوو بەڵام ددانی پیانەئەنا و ئەیووت ڕۆماتیزمەیەکی ئاسانە، ئەو سەردەمە پێیان ئەووت باداریی، ئەیانووت بە خورما و ڕیقنەی مریشک ئەیپەڕێنی، ئەیووت : دوانزە سیانزە کوڕیانم ژماردووە ، ناوەکانیان : ڕەشید و حەمید و مەجید و لەبید و حەدید و زەبید و بەخیت و یەزید و مەزید و وەلید و فەرید و عەبید و ئەو جۆرە ناوانە بوون. مامۆستای ئەلف و بێی نوێ ئەیووت بە لە بەرچاو نەگرتنی نەخۆشی ڕۆماتیزمەکەم، چوار جار سەریان شکاندووم. ئەوانەی بڕوایان پێ نەدەکرد، ناچار بوو تەپڵی سەر و بناگوێکانیان پیشان بدات کە چۆن سەعدونی موزەمید بە دەرمانی سوور و هەندێ تەقەڵی خواروخێچ بەڕێیکردبوون بۆی.

موختار ئەیووت ڕووی ڕەش بێ بۆ ڕاستی، کاتی خۆی هەر لە زگماکەوە گەڕ بووە و ئەو پەڵانەی سەری جێ بەرد نین، جێ برینی گەڕییەکەیەتی. کەس نەیدەزانی ئەم موختارەی کە هێشتا سمێڵی گوگرە نەبووە، چۆن ئەو هەموو شتەی دەزانی. پوور خەجیج بە میرزا بایزی وتبوو : ئەو سەگبابه قولی مامۆستا لەپزێڕینیشی گرتووە و بێحورمەتی بەرامبەر کردووە. میرزا بایز لە سەفەر بەلکا پەنجەی دۆشامژەی پەڕی بوو ، خۆی ئەیووت لە شەڕا پەڕیوە، موختار لێرە و لەوێ وتبووی ڕووی ڕەش بێ، سەگی کوێخا عەول گەستوویه□تی و تا فریای شاریان خستووە، پەنجەکەی بۆگەنی کردووە و سەرتاشێکی قەراغشار بۆی بڕیوەتەوە. بە خۆیشی گەیشتبۆوە، زۆر لێی پڕ بوو، بە پورمەنیجی وتبوو : حورمە! خوا ڕۆحم بەرێ، خۆمی لێدەدەم، دەم وددانی هەڵئەوەرێنمە ناو زێرابت□ک□ی قوڕگیەوە.

ئەڵێن ڕۆژێکیان میرزا بایز سێ چوار شینە زەلام کۆئەکاتەوە و پەلاماری موختار ئەدەن، ئەیانەوێ تێی سرەوێنن، کەچی دەستیان جەمام ئەبێ، بەرز نا بێتەوە. ئەیانەوێ تفی تێ بکەن، تفەکە وەک چیمەنتۆ بە لێویانەوە ئەیبەستێ .. هەر بۆیە لەو ڕۆژەوە ئیتر بیر ل□ تەمبێکردنی نەکراوەتەوە و نازناوی شێخی دراوەتێ. ژنی نەزۆک و ئەوانەی نەخۆش ئەکەون و کوڕیان ئەچێ بۆ سەربازیی یان مناڵی

کەمئەندامیان هەیە، ئەڵێن بە لای، مریشکی ڕەش و دیاری تری بە دەنن ودەستی ماچ ئەکەن بە ئەوەی دەعای خێریان بۆ بکا.
مەشخەتی بەندەی خودا، سواڵکەری گەڕۆک بوو، ئەیووت کە یەکەمجار هاتنە گەڕەکەکەوە، کرێچی بوون، گیرفانی ئەو عەرەبە گەشتیارانەیان ئەبڕی کە ئەهاتنە شارەکەوە بە دوای خەنە و پسکیتی ئێرانیی و تەزە فێنکاییدا وێڵ بوون، ئەیووت: هەتا شەش مانگیش شەو تا بەیانی شەڕیان بوو، سێ بە سێ تەڵاقیان لە ژن ئەخوارد، مناڵیان بە شەق ئەکردە دەرەوە، ئەیاننەڕاند، ئەیانقیژاند، ئەیانبەڕاند، مەرکانەیان ئەشکاند، جنێوی وایان به یەکتر ئەدا پێشتر نەبیسترا بوو، تەنانەت شارەزایەک لە بواری کەلەپوردا ڕۆژێکیان بۆ تایبەت دەتە مامەیان بۆ بە دۆکیۆمێنتکردنی ئەو جنێوە تازانە، ئەو لەو بەوایەدا بوو جنێو مۆرکەکی گرنگە لە مێژووی هەر نەتەوەیەکدا، هیچ لە ئاڵا و سروودی نیشتمانیی کەمتر نییە، بە جۆرێک هەندە شارەزا بوو لە زانستی جنێودا، بە جنێودا ئەیزانی جنێودەکەرە سەر بە چ تیرە و بنەماڵە و گەل و نەتەوە و بنەماڵەیەکە، تەنانەت بە تەمابوو کتێبێک چاپ بکات به ناونیشانی : (جنێوێکم پێ بدە ، پێت ئەڵێم تۆ کێیت) کە لێیان پرسیبوو بۆ جنێوەکانیاندا لە خەڵکی کوێ ئەچن؟ وتبووی تێکەڵەیەکن لە هیند و عەرەبە کۆنەکان و نەختێ جولەکەیشیان تێکەڵە چونکە لە هەندێ جنێویاندا پیتی حا ئەکەن بە خا ، بۆ نمونە به تەحەو ئەڵێن تەخەو.
ئەیووت دوای شەش مانگەکە بەرە بەرە شەڕکردنەکانیان کەم بوونەوە، بوون بە شەڕی وەرزیی، دوایی مانگانە شەڕێکیان ئەکرد، تاکو وای لێهات جەژنا و جەژن شەڕێکیان ئەکرد، چونکە بەرە بەرە بوون بە خاوەنی ماڵ و سامان و پڕۆژە. ئەیووت ناوەکانیشیان گۆڕانکارییان تێکەوت ، بەڵام وەزن و قافیەی خۆیان پاراستبوو.
موختار، مەشخەتی بەندەی خودای بانگ کردبوو بۆ دیوەخانەکەی، چینێکی چاکی تێهەڵدابوو، به پیاوەکانی وتبوو سەربەرەوخوار بە کاریتەیەکی گەورەدا هەڵیواسن و میز بکەنە دەمییەوە، بەحورمەتی بە ئەسڵە و فەسڵی وا، چ قورەتە باسی خێزانەکی بەڕێز و خەباتگێڕ و نانبدەڵ و دەوڵەمەند و خاوەن پڕۆژە و مرۆڤدۆستی گەڕەکەکەمان بکات؟!
لەو ڕۆژەوە مەشخەتی دیار نەما، خەڵکەکەیش وەختی ئەوەیان نەبوو لە چارەنووسی سواڵکەرەک بکۆڵنەوە، یان تەنانەت پێیشیان خۆش بوو چونکە ئیتر کەسێ نییە لێیان بپاڕێتەوە و وایان لێ بکا پارە و خواردنی بدەنێ. هەر خۆی لە خۆیدا سوکایەتییەکیش بوو بە ئەوان دراوسێی سواڵکەرەک بن، وتوویانە قەل بە قەل و قاز بە قاز، با بچێتە کۆڵانی سواڵکەران. مناڵێک وتبووی جا کوا کۆڵانی سواڵکەرانمان هەیە؟ هیچ کەسێ وەڵامی نەدابەوە، بستە مناڵێک کە

گوێی لێ ئەگرێ تا وەڵام بدرێتەوە؟
ژنانی گەڕەک زۆریان پێ خۆش بوو مشەختی گۆڕبزر کراوە، ئەیانووت چاوی پیس بووە و کراسێکی جوانی لەبەری هەر کەسێکا ببینیایە، مانگیک به گرانەتا و سێ بەڕۆوە ئەیناڵاند، ئەی فەرەجی زەڕەنگەری توشی ئاوڵە نەکرد ؟ کاتێ کابرا پێش ئەوەی بگەڕێتەوە بۆ لای شێخ و دۆعایەکی بۆ بخوێنێ، ماشێنێکی شینی کاڵی دۆجی مەکینە خواری هێنابووە گەڕەکەوە، ئەڵێن فەرەج هەر لووتی بە لووتی مشەختیدا تەقیوە، یەکسەر عەرەقی کردۆتەوە و تەوێڵی خوراوە، ئیتر ئاوڵە ئەیدا بە زەویدا و هەردوو چاوی کوێر ئ□ب□ن، ئێستا حافزە و مەولوخوێنی گەڕەکە و مناڵی تازە لەدایکبوویش ناو دەنێ، هەرچەند هەندێ کەس باشیان لێ نەدەگێڕایەوە، گوایا لە کاتی ناونانی مندااێکدا، بە دایکەکەی وتبێ : سەر قەڵەمانەکەی ماچێکە!
ئیتر وەک د□□□□ن □□ژان دێن و ڕۆژان دەڕۆن، پارچە ئاغا هەموو گەڕەکەکە ئەکڕێ و ئەیکا بە تەویلەی گوێدرێژ وهێستر، خۆیشیان بە خێزانەوە ئەگوێزنەوە بۆ شوێنێک یان چەند شوێنێکی نادیار ودوورە دەست.
موختار ئەبێتە پیاوی یەکەمی گەڕەک و هەموو ئەوانەی ڕقیان لێ بوو، ئەمرن، یەکێ لە سەربان ئەکەوێتە خوار، یەکێ گورگ ئەیخوا، یەکێ باگردێن ئەکەوێ بە تەپڵی سەریا، یەکێ فیشەکی تاپڕی وێڵ قوڕ قوڕاگەی هەڵئەتەکێنێ، مامۆستای ئەلف و بێ بە سیل ئەمرێ ..تیایاندایه لە ئوتومبیلا ئەسوتێ یان وەرئەگەڕێ ..پیادەیە و بارههڵگر ئەیشێلێ.
ئەوانیش هەر لە نەش ونمادان، کوڕ و نەوەیان لە ژماردن نایەن، کام کۆشکە جوانە هی ئەوانە، کام باخ وشاخ و زەوی بەراوە ئەبێ بەهی ئەوان .. ماشێنی گرانبەها، وای لێ دێ به پێڵاوی ئاڵتون ، کچۆڵە هەڵئەخەڵەتێنن و لەگەڵیدا دروست ئەبن و دوای چەند شەوێ بەرەڵایان ئەکەن، بیشڵێن پەردەیان بردووین و بەرەڵایان کردووین، شوێنبزر یان گۆڕبزر دەکرێن، ئەبوو بیانووتایە خۆمان ڕاژەکەمان گۆڕیوە و لە کاری پێشوومان ئازاد بووین.
ئەڵێن لەم دوای□دا لە دەم و فڵق و مەرای□کانی موختاریش بێزار ئەبن و گۆڕ بزری ئەکەن.
ئەیانووت دەستنوسێکی پارچە ئاغا لەو ماوەیەدا کەوتبووە بازاڕەوە به ناوێکی خوازراوەوە، دەستنوسەکەی لەسەر زەرفی سەمون نوسیبوو، ئەو زەرفە بۆرانەی کە هەرچەندیان ئەکرد دژایەتی عەلاگەی نایلۆنیان پێ نەدەکرا، خاڵی لاوازیشیان ئەوە بوو، دەسکیان نەبوو، ئەبوو وەک قەل بیخەیتە بن باڵتەوە ..
دەستنوسەکەی لاپەڕە و نیوێک بوو، نرخەکەی گەیشتبووە چوار ملیۆن

دۆلار، باسی قۆناغەکانی پێشکەوتنی دەکرد و بەستبوونیەوە بە تیۆری ئیڤیۆلیوشنی چاڕڵس داروینەوە، تیایدا هاتبوو : (پێویستە لە قاڵبێکا نەمێنینەوە، هەڵبەت تەنها گا له پێستێکدا ئەمێنێتەوە .. پێویستە قۆناغەکان بە ڕێک و پێکیی ببڕین و هەنگاو بە هەنگاو لەگەڵ سەردەمدا بڕۆین و پێش بکەوین و هەرگیز ڕێگا بە خۆمان نەدەین ئاو□ ب□د□ینەوە بۆ دواوە، چونکە دواوە باش بووايە هەڵمەتمان نەدەدا بۆ پێشەوە ..
قۆناغی مراوی فڕاندن تەواو ..قۆناغی ئێڵ ئێم پی فڕاندن تەواو .. قۆناغی کەرەستە و کەلەپور ئاودیوکردن، تەواو .. ئەبێ هەنگاو بۆ پێشەوە بنێین، بۆ فڕاندنە مۆدێرنە قازانجبەخشەکان ..وەک ووزە و تەکنۆلۆجیا و شەڕی ئەستێرەکان ….) ئەڵێن هەندێ شتی تریشی نوسی بوو کە ڕووی مەجلیسیان نەبوو.
ئیتر زۆر شتی تریشیان ئەووت.

پەیام.. شیعری ستار ئەحمەد

کوردستانم من واهاتووم
بۆنی دەربەندو سەر گەڵووم
لە گڕی کەرکوك خواستووە
تارای خوینی سەدان شەهید
لە باڵای ساوای هۆنراوەم
یەکاڵای خەمی چەوساوەی
میللەتی چیای کردووە
وشەم خوێنە زامی مەولاناو
نالی خاكو خۆڵی ژانە
پێنووسەکەم پەپوولەزای خانی شیعرەو
تابلۆی هەزاران کۆڵنەدەری
ئێسكو خوێنی قەندیلو گردی سەیوانە
بەستەی هەوری سپی شێخی گەورەو
مێژووی کوردو کوردستانە
پەیامی باوەنورو
مەشخەڵی جەوەڵبۆرەکەی
شاری بڵێسەی رەنجدەرم هەڵگرتووە

وشەم زاری نەوەی نوێیە
شیعرەکانم گڕکانی مافدارە
بەستەکانم نرکەی ناڵەی کرێکارە
سەردەمێکە دەستم لە خۆم شوشتووە
زەمانێکە شیعر دڵم داخ دەکا
گۆرانی لانکی کوردستانم نیشان دەدا
من باوەڕی میللەتێکم
مەرگ لە بوونی دەترسێ
سەمای بارێژە تەرزەیە
کۆرپەی ئەنفالەکانمان رادەمووسێ
دەستێکم پێنووسی هەڵگرتووە
ئەوی دیکەم هەڵاڵەو نێرگزی
لەپەڕەی سۆزیا ناشتووە
کوردستانم من واهاتووم
بارگەی خەمم لە کۆڵناوە
بۆ میللەتێك دایکی چیایەو
کزەی جەرگی لانکی رەهێڵەو هەتاوە

ستار ئەحمەد

خەیالت کردووم بەلانە .. کاوەی خەسرەوکاوانی

خەیالت کردووم بەلانە
نیە ساتێ سنوورەکەی
تێکبشکێنی و جێ ی بهێڵی..
باڵەفڕەت تەنیالەسەر
ئاسمانی ئەم دڵەی منەو
رۆحم بە عیشقت دەکێڵی..
تۆئەی خەمە شیرینەکەم
ئەی ئەوکەسەی
لەناوخۆتا من وون دەکەی

لـەناو خۆما دەتگرمەخۆ…
ئەى ئەوكەسەى
مێژووى ژيـنم دەنووسيـەوەو
گيانم ئاوێتـەيـە بەتۆ…
ئەتۆفرمێسكى زيـويـنى
وەكو دەريا چۆن ووشكايى داپۆشيـووە
ئەشكت چاوان دادەتەنێ…
تۆختووكەى ساتە كپ و ساردەكانمى
رەنگ دەدەيـتە بێ رەنگيم و
رۆحم بەتۆ پێ دەكەنێ .

14/2/2009

kawa_kiwiny@yahoo.co.uk

كاوەى خەسرەوكاوانى